

ІНТЕГРОВАНІ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ

В. М. Лук'яненко, І. В. Галич, О. В. Афанасьєва

Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків, Україна

Визначено напрямки та переваги створення інтегрованої системи управління підприємствам згідно з міжнародними стандартами. Приведено два підходи до створення інтегрованих систем менеджменту.

Ключові слова: міжнародні стандарти, інтегровані системи, підходи створення, розробка системи.

Постановка задачі

В умовах ринкових перетворень в економіці України, які характеризуються посиленням процесів глобалізації та загостренням конкуренції, виникає необхідність пошуку нових шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємств. При цьому конкурентоспроможність підприємства залежить, у першу чергу, від його здатності задовольняти потреби споживачів продукції, найважливішим параметром оцінки якої є якість [1].

Найбільш ефективним способом удосконалення управління підприємством на сьогодні є впровадження інтегрованих систем менеджменту, створених відповідно до вимог міжнародних стандартів: ISO 9000, ISO 14001, OHSAS 18000 та деяких інших. Створені на базі світового управлінського досвіду, ці стандарти є рекомендаціями по удосконаленню управлінської діяльності підприємств [2].

Основна частина

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що проблема підвищення якості продукції є актуальною і увага до неї зростає. Серед найбільш вагомих досліджень, які висвітлюють певні аспекти теорії і практики забезпечення якості продукції, слід відзначити праці таких зарубіжних дослідників: Е. Демінга, К. Ісікави, Ф. Котлера, Дж. Харрінгтона, А. Фейгенбаума [3]. Вагомий внесок у розвиток зазначених питань зробили вітчизняні науковці Ю. О. Адлер, В. Г. Андрійчук, В. Д. Базилевич, Ю. І. Внуков, А.Е. Воронкова, А. Л. Глічев, О. А. Грішнова, Н. П. Гончарова, В. Г. Дикань, Л. Є. Довгань, В. Г. Дубровін, С. В. Дружиніна, П. Я. Калита, Г. Г. Кирейцев, Д. М. Черваньов, Ю. А. Шаповал, А. В. Шегда, Т. І. Щедріна, В. Л. Якубовський та інші. Але вирішення проблеми побудови інтегрованої моделі системи менеджменту якості на підприємствах залишається не розв'язаним [1-3].

Результати досліджень. Останніми роками з розвитком стандартизації менеджменту, появою нових стандартів на різні системи менеджменту, створення інтегрованих систем практикується все ширше, оскільки при цьому

вдається знизити витрати на розробку, впровадження і сертифікацію. Під впливом перерахованих вище факторів сформувалося визначення інтегрованої системи менеджменту як частини системи загального менеджменту організації, що відповідає вимогам кількох міжнародних стандартів на системи менеджменту і функціонує як єдине ціле [4].

Поняття «Інтегровані (іноді їх називають інтегральні)» системи менеджменту з'явилося наприкінці 90-х років минулого століття у зв'язку з розробкою систем, що відповідають вимогам кількох міжнародних стандартів на системи менеджменту [2]. Спочатку його застосовували, якщо організація розробляла дві документовані системи менеджменту, у тому числі якості і навколишнього середовища, і забезпечувала їх одночасне функціонування. В подальшому до цієї групи була приєднана третя система – стандарт OHSAS 18001 Система управління професійною безпекою і здоров'ям.

Нині інтегровані системи менеджменту можуть створюватися за участі таких міжнародних стандартів [3-6]:

1) ISO серії 9000 (Quality management system) на системи управління якістю;

2) ISO серії 14000 (Environmental management system) на системи екологічного менеджменту;

3) OHSAS серії 18000 (Occupational health and safety management systems) на системи управління промислової безпеки й охорони праці;

4) SA 8000 (Social accountability) на системи соціального й етичного менеджменту;

5) ISO серії 17799 (Information technology – Code of practice for information security management) на системи менеджменту інформаційної безпеки;

б) стандартів, що базуються на принципах HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point) на системи керування безпекою харчових продуктів та ін.

Перераховані вище стандарти мають багато спільного. Серед основних спільних моментів можна назвати такі:

- визначення основних процесів;
- розробка політики і цілей;
- планування дій, необхідних для реалізації політики і цілей;
- встановлення і розподіл відповідальності та повноважень між працівниками;

- моніторинг процесів і програм, що реалізують політику та цілі;

- регулярне проведення внутрішніх аудитів;

- прийняття коригувальних і попереджувальних дій;

- аналіз ефективності системи менеджменту вищим керівництвом [5].

Організаційно-методичною базою для побудови інтегрованих систем залишаються стандарти ISO серії 9000. Це пов'язано з тим, що основні поняття і принципи, сформульовані в них, найбільше відповідають поняттям і принципам загального менеджменту [3].

Інтегровані системи менеджменту будуються на основі застосування системного і процесного підходів до управління підприємством, що дозволяють пов'язати в єдине ціле різні процеси і види діяльності. Діяльність будь-якої

організації пов'язана з ризиками, що визначають основні втрати.

Метою створення інтегрованої системи менеджменту є спільне оптимальне керування ризиками, що дозволяє скоротити необхідні підприємству матеріальні та організаційні ресурси [6].

На сьогодні сформувалося два підходи до створення інтегрованих систем менеджменту [2, 6].

Перший підхід отримав назву «адитивний» (від лат. additio – додаток). Він полягає в послідовному впровадженні систем менеджменту, заснованих на сумісних стандартах.

У цьому випадку використовується той факт, що багато стандартів на системи менеджменту мають подібну структуру, склад об'єктів стандартизації і спільні процеси. Сюди можна віднести такі стандарти, як ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001, SA 8000 (таблиця 1), а також всі інші, розроблені після 2000 року, та розраховані на можливість спільного застосування. Спільним для цих стандартів є також застосування циклу Демінга PDCA.

Таблиця 1

Відповідність структури міжнародних стандартів

Об'єкти стандартизації	Розділи та пункти стандартів			
	ISO 9001	ISO 14001	OHSAS 18001	SA 8000
Документування системи:				
Створення документації	4.2,4.2.1	4.4.4	4.4.4	9.1
Управління документацією	4.2.2	4.4.4	4.4.5	
Управління записами	4.2.4	4.5.3	4.5.3	9.14
Відповідальність керівництва:				
Політика	5.3	4.2	4.2	9.1
Цілі	5.4.1	4.3.3	4.3.3	
Планування	5.4.2	4.3.3	4.3.1	9.5
Відповідальність і повноваження	5.5.1	4.4.1	4.4.1	9.5
Представник керівництва	9.5	4.4.1	4.4.1	9.3
Внутрішнє інформування	5.5.3	4.4.3	4.4.3	
Аналіз з боку керівництва	5.6	4.6	4.6	
Управління ресурсами	6.1-6.4	4.4.1,4.4.2, 4.3,4.4	4.4.2	
Визначення вимог щодо	продукції 7.2.1 7.5	охорони зовнішнього середовища 4.3.1,4.3.2	промислової безпеки та охорони праці 4.3.2, 4.4.6	
Управління основною діяльністю		4.4.6		
Управління	невідповідною продукцією 8.3.	діями в аварійних ситуаціях 4.4.7	діями в аварійних ситуаціях 4.4.7	
Мониторинг та вимірювання	8.2	4.5.1	4.5.1	
Внутрішній аудит	8.2.2	4.5.4	4.5.4	
Корегувальні та попереджувальні дії	8.5.2, 8.5.3	4.5.2	4.5.1,4.5.2	9.11
Постійне покращення	8.5.1	4.3.4	4.3.4	9.1

Спочатку обирається і впроваджується стандарт, що стає базовим (як правило, це ISO 9001). Потім створена система менеджменту послідовно доповнюється стандартами ISO 14001, OHSAS 18001, SA 8000 і т.д. Причому період між початком впровадження першої системи і наступної може коливатися від кількох місяців до кількох років.

Другий підхід називають моделлю одночасного інтегрування. Він передбачає одночасну розробку систем менеджменту, об'єднаних у єдиний комплекс. Цей комплекс розглядається як сукупність взаємозалежних процесів, яка збалансовано враховує інтереси всіх зацікавлених сторін. Однак для побудови цієї моделі крім вимог стандартів на системи менеджменту (ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001 і т.д.), приймаються до уваги й інші вимоги та очікування зацікавлених сторін. При цьому використовуються різні методи: бенчмаркінг, збалансована система показників, шість сигм, реінжиніринг, самооцінка та ін. [3].

При розробці інтегрованої системи здійснюється всебічний аналіз на якість продукції і задоволеність споживача, навколишнє середовище, здоров'я, безпеку і задоволеність працівників, фінансові результати, етику. В якості побудови такої інтегрованої моделі може бути впровадження Європейської моделі ділової досконалості Європейського фонду управління якістю [5-6].

Висновки

Інтегрована система менеджменту – це частина загальної системи менеджменту організації, що відповідає вимогам двох чи більше стандартів на системи менеджменту, яка функціонує як єдине ціле і спрямована на задоволення зацікавлених сторін.

Основними з них є визнані у світі стандарти серій ISO 9000, ISO 14000 і OHSAS 18000 та SA 8000 та ін. Саме така комбінація стандартів дозволяє керівникам невдовзі після впровадження такої системи вибудувати роботу персоналу в найефективнішому напрямку, а підприємству – вийти на новий рівень якості.

Організаційною основою для створення інтегрованої системи менеджменту на підприємстві є стандарти серії ISO 9000. Це пояснюється тим, що принципи й вимоги міжнародного стандарту управління якістю багато в чому схожі із принципами загального менеджменту підприємства.

Створення інтегрованої системи менеджменту організації дозволяє одержати ряд переваг:

- орієнтація організації на загальні цілі діяльності з урахуванням зацікавлених сторін;
- більш ефективне використання усіх видів ресурсів, спрямованих на досягнення намічених цілей;
- поєднання і взаємозв'язок процесів менеджменту;
- зменшення можливих протиріч між різними аспектами діяльності організації;
- зниження витрат на розроблення, функціонування і сертифікацію системи менеджменту організації;

- створення єдиної системи навчання і підвищення компетентності персоналу, спрямованої на досягнення намічених цілей;
- залучення більшої кількості співробітників до поліпшення діяльності;
- створення єдиної системи управління документацією і ведення записів;
- підвищення популярності та іміджу організації тощо.

Література:

1. Амиров, Ю. Д. Оценка качества продукции и рыночная экономика [Текст]/ Ю. Д. Амиров, А. Н. Печенкин // Стандарты и качество. – 2006 – №10. – С. 53-55.
2. Інтегровані системи менеджменту організації. Особливості, проблеми і шляхи вирішення [Текст] / В. Корешков, В. Назаренко, М. Кусакин, І. Осмола // Стандартизація сертифікація якості. – 2007. – №1. – С. 54-61.
3. Шаповал, М. І. Менеджмент якості [Текст]: підручник – 3-е вид., виправ. і доп. – К.: Знання, 2007. - 476 с.
4. Богатырев, А. А. Стандартизация статистических методов управления качеством [Текст] / А. А. Богатырев, Ю. Д. Филиппов – М.: Изд. Стандартов. 2007. - 121с.
5. Криворучко, О. Н. Система управления качеством в автотранспортном предприятии [Текст]/ О. Н. Криворучко // Развитие методов управления та господарювання на транспорті: Зб. наук. пр. – Одеса: ОДМУ, 2004. – Вип. 17. – С. 144-158.
6. Кусакин, Н. А., Интегрированные системы менеджмента на основе международных стандартов. Начало пути [Текст] / Н. А. Кусакин, В. В. Назаренко, И. И. Осмола, // Новости. Стандартизация и сертификация. – Минск: БелГИСС, 2005. – № 1. – С. 49-53.

В. М. Лукьяненко, И. В. Галич, О. В. Афанасева

ИНТЕГРИРОВАННЫЕ СИСТЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА

Определены направления и преимущества создания интегрированной системы управления предприятиям в соответствии с международными стандартами. Приведены два подхода к созданию интегрированных систем менеджмента.

Ключевые слова: международные стандарты, интегрированные системы, подходы создания, разработка системы.

V. Lukyanenko, I. Galych, O. Afanasyeva

COMPUTER-INTEGRATED MANAGEMENT SYSTEM

Set directions and benefits of an integrated system of management of enterprises in accordance with international standards. There are two approaches to the creation of integrated management systems.

Key words: international standards, computer-integrated systems, approaches of creation, development of the system.

Відомості про авторів.

Лук'яненко Володимир Михайлович; Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, кафедра "Якість, стандартизація і сертифікація"; завідувач кафедри; кандидат технічних наук, доцент; адреса: 61050, Україна, м. Харків, пр.-т Московський, 45; тел. роб. (057)-732-54-33, тел. моб. 050-557-10-94; e-mail: vl2000@pochta.ru.

Галич Іван Васильович; Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, кафедра "Якість, стандартизація і сертифікація"; асистент; адреса: 61050, Україна, м. Харків, пр.-т Московський, 45; тел. роб. (057)-732-54-33, тел. моб. 097-850-36-82; e-mail: galich_iv@ukr.net.

Афанасьєва Ольга Валеріївна; Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, студентка.